

УДК 341.231.14:342.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.63>

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ

Тимощук О.Г.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
та теоретико-правових дисциплін,
Білоцерківський національний аграрний університет
e-mail: olesia.melnyk.btsau@gmail.com

Тимощук О.Г. Правовий механізм адаптації національного законодавства до європейських міжнародно-правових стандартів прав людини.

Визначається, що в сучасних умовах європейської інтеграції України, з огляду на її прагнення до повноправного членства в Європейському Союзі та інших європейських структурах, питання адаптації національного законодавства до міжнародно-правових стандартів у сфері прав людини набуває особливої ваги. Вимоги щодо дотримання прав і свобод людини є не лише політичною умовою співпраці з ЄС і Радою Європи, а й визначальним критерієм демократичності, стабільності та легітимності державної влади. Попри значні кроки у напрямку гармонізації національного законодавства з європейськими нормами, процес імплементації міжнародних стандартів залишається складним і потребує ефективного правового механізму, здатного враховувати як загальноєвропейські принципи, так і національну специфіку правової системи України. Особливої актуальності набуває забезпечення реального, а не декларативного характеру прав людини, що залежить від дієвості судової системи, правозахисних інституцій і чіткого законодавчого регулювання. У зв'язку з реформами, що тривають, викликами воєнного стану та необхідністю посилення міжнародної підтримки, дослідження правового механізму адаптації законодавства до європейських стандартів прав людини є своєчасним, важливим і має значний практичний потенціал для подальшого розвитку правової системи України. У цьому контексті ключова роль міжнародних правових актів у системі забезпечення прав людини полягає у встановленні чітких загальних стандартів діяльності держав, гарантуванні їхнього загального визнання та уніфікованого застосування. Забезпечення прав людини є не лише правовим, а й політичним, економічним і соціальним процесом, що потребує системної взаємодії внутрішніх і зовнішніх механізмів. Від ступеня реалізації прав і свобод залежить не лише якість життя громадян, а й міжнародний імідж та майбутнє демократичного розвитку держави. Міжнародні стандарти прав людини та судова практика формують ґрунтовну основу як для процедур інклюзивного та консультативного характеру, так і для визначення змістовних положень конституції. У сучасних умовах забезпечення прав людини залишається фундаментальним чинником стабільності демократичного розвитку, правопорядку та міжнародної легітимності держави.

Ключові слова: права людини, міжнародні стандарти прав людини, демократична держава, Рада Європи, Європейський Суд з прав людини.

Tymoshchuk O.G. The legal mechanism for adapting national legislation to European international legal standards of human rights.

It is established that under modern conditions of Ukraine's European integration and in view of our country's aspiration for full membership in the European Union and other European structures, the issue of adapting national legislation to international legal standards in the field of human rights acquires particular importance. Requirements for compliance with human rights and freedoms are not only a political condition for cooperation with the EU and the Council of Europe, but also a determining criterion for democracy, stability and legitimacy of state power. Despite significant steps towards harmonizing national legislation with European norms, the process of implementing international standards remains complex and requires an effective legal mechanism capable of taking into account both general European principles and the national specifics of the Ukrainian legal system. Ensuring the real, rather than declarative, nature of human rights, which depends on the effectiveness of the judicial system, human rights institutions, and clear legislative regulation, is of particular relevance. Research into the legal mechanism for adapting legislation to European human rights standards is timely, important, and has significant practical potential for the further development of Ukraine's legal system, taking into account ongoing reforms, the challenges of martial law, and the need for increased international support. In this

context, the key role of international legal acts in the system of ensuring human rights is to establish clear general standards for the activities of states, guarantee their universal recognition and unified application. Ensuring human rights is not only a legal, but also a political, economic and social process that requires systematic interaction of internal and external mechanisms. Not only the quality of life of citizens, but also the international image and future of the democratic development of the state depend on the degree of implementation of rights and freedoms. International human rights standards and judicial practice form a solid basis for both inclusive and consultative procedures and for determining the substantive provisions of the constitution. In modern conditions, ensuring human rights remains a fundamental factor in the stability of democratic development, rule of law and international legitimacy of the state.

Key words: human rights, international human rights standards, democratic state, Council of Europe, European Court of Human Rights.

На сучасному етапі однією з ключових проблем публічно-правових відносин залишається забезпечення прав людини. У цій сфері сформовано ефективний механізм імплементації, що ґрунтується на значній кількості міжнародних договорів, ратифікованих більшістю держав. Водночас аналіз міжнародного досвіду співробітництва у сфері захисту прав людини свідчить про те, що виключно міжнародно-правове регулювання цього питання є недостатнім через розбіжності в підходах різних країн щодо визначення змісту прав людини.

Постановка проблеми. У демократичній державі права людини – це не лише теоретичні положення, а й конкретні механізми, що визначають політичну, правову, економічну та соціальну систему. Їхнє практичне забезпечення є запорукою розвитку суспільства, стабільності держави та її міжнародної легітимності. Від рівня захищеності прав людини залежить стабільність держави, її правова система та міжнародна репутація. Тому в країнах, де права людини ефективно захищаються, громадяни мають довіру до державних інституцій, що зменшує соціальну напруженість, а недотримання прав людини може призводити до масових протестів, політичної нестабільності та навіть революцій. Захист прав людини можливий лише в умовах незалежної судової системи, де громадяни можуть відстоювати свої права, а якщо правова система не гарантує справедливості, формується атмосфера безкарності, що веде до корупції, зловживання владою та свавілля силових структур [1, с. 57]. Також держави, де дотримуються права власності, свободи підприємництва та рівного доступу до правосуддя, є привабливими для міжнародного бізнесу, а в країнах із системними порушеннями прав людини інвестиційні ризики високі, що зменшує економічний розвиток [2, с. 156]. Слід підкреслити, що дотримання прав людини є однією з головних передумов для інтеграції до Європейського Союзу, НАТО та для отримання міжнародної підтримки. Країни, які нехтують цими правами, часто зіштовхуються із санкціями, дипломатичним тиском та політичною ізоляцією. Високий рівень захисту прав людини сприяє зміцненню довіри громадян до державних інституцій, що, своєю чергою, стимулює активну політичну участь і посилює соціальну єдність. Натомість систематичні порушення прав людини ведуть до розчарування в органах влади, збільшення еміграції та втрати людського потенціалу. Отже, питання захисту прав людини виходить за межі внутрішньої політики – воно є вирішальним чинником стабільності, економічного зростання та формування позитивного міжнародного іміджу держави. Ті країни, що дотримуються цих принципів, зазвичай демонструють високий рівень розвитку та користуються повагою на міжнародній арені, тоді як порушники стикаються з глибокими політичними та соціальними кризами.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового механізму адаптації національного законодавства до європейських міжнародно-правових стандартів прав людини, визначення ключових інструментів та етапів цього процесу, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання в умовах євроінтеграційних трансформацій.

Стан опрацювання проблематики. Окремі аспекти реалізації міжнародних стандартів прав людини були предметом наукових досліджень таких учених, як М. Бояринцева, В. Пастернак, П. Рудик, Ю. Цвіркун, Н. Задирака, К. Скічко, О. Саленко, І. Білих та ін. Водночас, на сучасному етапі особливо актуальним є подальший розвиток і поглиблення наукових досліджень, спрямованих на проведення порівняльного аналізу та дослідження механізмів практичного впровадження європейських стандартів з метою підвищення ефективності захисту прав людини в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сучасній демократичній державі права людини є не лише декларативним принципом, а й практичним механізмом функціонування суспільства. Демократія, соціально-економічний розвиток, верховенство права та дотримання прав людини є взаємопов'язаними та взаємодоповнювальними явищами, що формують основу стабільного суспільства. Демократичні принципи спрямовані на забезпечення поваги до гідності та фундаментальних прав особистості, утвердження соціальної справедливості, сприяння економічному та соціальному розвитку

громад, зміцнення суспільної згуртованості, підтримку національної стабільності та створення умов для міжнародного миру [3, с. 45]. Попри значний прогрес у сфері прав людини на глобальному рівні, сучасний світ продовжує зіштовхуватися з низкою загроз, серед яких громадянські війни, порушення основоположних прав шляхом застосування тортур, торгівля людьми, соціальна нерівність, політична ізоляція, погіршення стану довкілля, зростання тероризму та повторення тяжких злочинів [4, с. 35]. В умовах сучасних викликів надзвичайно важливо усвідомлювати, що реалізація прав людини тісно пов'язана з демократичним розвитком, утвердженням верховенства права, підтриманням миру, досягненням сталого розвитку, а також забезпеченням рівності й недискримінації. Щоб подолати сучасні загрози демократії – зокрема, поширення популізму та звуження простору політичних свобод – необхідний комплексний підхід, що враховує взаємозалежність між різними складовими демократичного поступу. Центральним елементом такого підходу є орієнтація на права людини, яка сприяє зміцненню демократичних інституцій і забезпечує сталість суспільного розвитку. Нестача демократичних практик, слабкість інституцій та неефективне управління створюють серйозні бар'єри на шляху демократичної трансформації. Успіх конституційної реформи значною мірою визначається її відкритістю до участі різних суспільних груп, широким громадським діалогом, а також якістю і змістовним наповненням самої Конституції.

Міжнародні стандарти прав людини та судова практика формують ґрунтовну основу як для процедур інклюзивного та консультативного характеру, так і для визначення змістовних положень конституції. З точки зору матеріального захисту прав людини важливими є не лише перелік прав, які мають бути гарантовані, захищені, підтримані та реалізовані, а й створення інституційних механізмів, що забезпечують ефективний захист цих прав та наявність дієвих засобів правового захисту в разі їх порушення. Державне управління, яке не спирається на принципи прав людини та основоположних свобод, втрачає ключові складові, необхідні для функціонування демократичної системи. Відомо, що навіть за сприятливих умов права людини не реалізуються автоматично. Для їхньої повноцінної реалізації необхідні активні дії та, у багатьох випадках, боротьба за власні права та свободи. Цей процес має бути інтегрованим у комплекс заходів, що формують єдиний механізм захисту прав людини. Саме тому в юридичній літературі останніх років спостерігається підвищений інтерес до аналізу механізмів забезпечення та захисту прав людини [5, с. 32]. Їхня реалізація відбувається через відповідні механізми, що забезпечують їхню дієвість.

Поняття «механізми захисту прав людини» можна розглядати у широкому та вузькому значенні. У широкому розумінні це складна система соціальних інститутів, правових норм та заходів захисту, що охоплює судові, адміністративні, цивільні, кримінальні та інші процедури [5, с. 30]. Головна мета такого механізму – гарантувати ефективний та всеосяжний захист прав людини та громадянина. Натомість у вузькому значенні цей механізм передбачає сукупність конкретних гарантій, спрямованих на відновлення та захист порушених прав. Механізм захисту прав людини складається з різних компонентів, зокрема суб'єктів правозахисної діяльності, а також форм і методів захисту. Форми забезпечують правові передумови для захисту прав, тоді як методи охоплюють інструменти та підходи, які дозволяють ефективно відстоювати права людини. Сутність механізму захисту прав людини полягає в тому, що суб'єкти правозахисної діяльності, діючи в межах визначених правових форм, застосовують відповідні методи та засоби для забезпечення цих прав. Однією з важливих рис цього механізму є його чотирирівнева структура, яка охоплює міжнародний, національний, регіональний та місцевий рівні гарантій. Кожен з них функціонує через власні інструменти й процедури захисту прав. При розгляді цього механізму варто акцентувати увагу на кількох основних моментах. По-перше, визнання прав і свобод людини в правовій системі не відбувається автоматично – це процес, що потребує політичної волі з боку держави, участі політичних сил та активної позиції громадянського суспільства, що вказує на важливість суб'єктивного чинника. По-друге, ефективність захисту прав значною мірою залежить від стабільної роботи соціальних інститутів, які є опорою у втіленні правозахисної політики. І, по-третє, в державах з перехідною економікою, зокрема в Україні, збереження дієвості правозахисних механізмів є серйозним викликом. Реальний захист прав людини неможливий без дотримання принципу верховенства права, наявності ефективних інституцій, що здійснюють правозахисну діяльність, а також постійного громадського контролю за владними процесами. Один із ключових напрямів міждержавної співпраці у контексті міжнародних і регіональних військових конфліктів – це захист прав людини, що ґрунтується на положеннях Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Європейської конвенції з прав людини. Міжнародні організації, зокрема ООН, ЄС та інші, засуджують збройні конфлікти, акти агресії та війни, відповідно до норм міжнародного права, адже загарбницькі війни категорично заборонені. Однак слід визнати, що міждержавні, регіональні та міжетнічні збройні конфлікти залишаються невіддільною частиною сучасного світового порядку.

Рада Європи відіграє ключову роль у забезпеченні універсальності прав людини та їхнього взаємозв'язку з ефективним демократичним врядуванням [6]. Як провідна європейська організація, що зосереджена на захисті прав людини, демократії та верховенства права, вона має унікальний мандат і механізми для сприяння демократичним реформам та моніторингу їхнього впровадження серед держав-членів [7]. Успішне демократичне врядування неможливе без дотримання основних прав і свобод, таких як свобода вираження поглядів, асоціацій і зібрань, а також без чесних і відкритих виборчих процесів [8, с. 398]. Через свої органи, зокрема Європейський суд з прав людини, Венеціанську комісію та Конгрес місцевих і регіональних влад, Рада Європи забезпечує експертну оцінку демократичного розвитку країн-членів, сприяє вдосконаленню виборчого законодавства, зміцненню незалежності судової системи та підтримці верховенства права.

У сучасному світі, де демократичні цінності можуть бути під загрозою через популізм, авторитарні тенденції або порушення прав людини, Рада Європи повинна посилювати свою діяльність у сфері моніторингу дотримання демократичних стандартів та прав людини. Це включає послідовне впровадження механізмів оцінки демократичного розвитку, подібних до наявних процедур нагляду за виконанням рішень Європейського суду з прав людини або аналізу відповідності національного законодавства європейським стандартам через Венеціанську комісію. Країни-члени Ради Європи повинні не лише ратифікувати міжнародні договори у сфері прав людини, а й надавати звіти про їхнє фактичне виконання, у тому числі через відповідні моніторингові органи, такі як Комітет міністрів або Парламентська асамблея Ради Європи [9, с. 48]. Особливу увагу слід приділити країнам, що перебувають у процесі демократичних реформ або стикаються з викликами у сфері прав людини та верховенства права. Рада Європи має продовжувати використовувати свої унікальні механізми – від консультативної та аналітичної роботи до правозахисних і санкційних інструментів – для сприяння демократичному розвитку та забезпечення міцного фундаменту для плюралістичних суспільств, заснованих на правах людини та верховенстві права [10, с. 311].

Раду Європи було засновано з метою досягнення тіснішої співпраці між державами-членами для збереження та реалізації спільних принципів і цінностей, а також сприяння їхньому економічному та соціальному розвитку. Основним напрямом діяльності цієї організації є гармонізація законодавства країн-учасниць з метою утвердження норм ліберальної демократії, визначених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Для забезпечення ефективного впровадження положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод було створено Європейський суд з прав людини. У його практиці сформульовано доктрину субсидіарності, відповідно до якої Суд не виконує функції суду четвертої інстанції. Це означає, що він не є апеляційним органом щодо рішень національних судів і не переглядає їх, за винятком випадків, коли є підстави визнати порушення права на справедливий суд відповідно до статті 6 Конвенції. У цьому контексті варто згадати окрему думку суддів Пауер-Форд, Юдківської та Єдерблом, у якій судді вказали таке: «Критику апеляційного суду за нерозгляд одного з аргументів заявниці, хоча і важливого, можна тлумачити як вихід за межі компетенції Суду та діяльність як суду «четвертої інстанції» за обставин, коли рішення не видається свавільним у розумінні повної відсутності обґрунтування» [11]. Варто підкреслити, що звернутися до Європейського суду з прав людини можуть не лише фізичні, а й юридичні особи, що підтверджує застосування юридичних фікцій у межах Конвенції.

Основним міжнародним нормативно-правовим актом у сфері діяльності Європейського суду з прав людини у формуванні європейських стандартів прав людини є Європейська конвенція з прав людини від 1950 року [12]. Україна ратифікувала Конвенцію у 1997 році. Це основний міжнародний договір, що закріплює права і свободи людини в країнах-членах Ради Європи. Ратифікувавши Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, а також Протоколи до неї, держава, перш за все, взяла на себе зобов'язання щодо гарантування будь-кому, хто перебуває під її юрисдикцією, прав і свобод, визначених у Конвенції та Протоколах. Підписання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод поступово перетворилося на ефективну систему колективного судового захисту прав і свобод. Центральним елементом європейської системи захисту прав людини став Європейський суд з прав людини, а ефективність правозахисного механізму Конвенції було забезпечено гарантуванням правила звернення з індивідуальною заявою. Це колосальний крок у розвитку нашої держави, адже він передбачає удосконалення та адаптацію національної правової системи до норм та стандартів Ради Європи. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод стала частиною національного законодавства, оскільки передбачає застосування національними судами норм Конвенції та практики Європейського суду при прийнятті рішень, що, своєю чергою, сприяє розвитку національної судової системи та наближенню її до європейських стандартів.

Отже, основою загальноєвропейських стандартів у сфері прав людини стала Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод. Водночас на момент її прийняття вона ще не ви-

знавалася як безпосереднє джерело письмово закріплених прав людини. Вирішальним кроком у цьому напрямі стало ухвалення у 2000 році Європейським парламентом, Радою ЄС і Європейською комісією Хартії основних прав Європейського Союзу [13, с. 12]. Прийняття цього документа було зумовлене кількома ключовими факторами, зокрема необхідністю гарантування захисту прав і свобод людини від можливих порушень з боку наднаціональних органів ЄС, наповнення інституту громадянства ЄС конкретним змістом, уніфікацією юридичних режимів соціальних, економічних, громадянських і політичних прав, а також розподілом компетенцій між Судом ЄС та Європейським судом з прав людини. Крім того, одним із пріоритетів стало забезпечення єдиного тлумачення прав і свобод людини відповідно до принципів, сформованих Європейським судом з прав людини у рамках Конвенції, а також гарантування їхнього уніфікованого застосування у всіх державах-членах ЄС. Важливою метою було також формування правосвідомості громадян ЄС на основі принципів захисту прав людини. Згідно зі статтею 47 Хартії ЄС та статтею 13 Європейської конвенції, судовий захист визнається не лише основоположним правом, а й ключовою гарантією дотримання прав людини. Його здійснення покладається як на національні суди держав-членів, так і на Суд Європейського Союзу. При цьому національні суди розглядають усі справи, окрім тих, що належать до виключної компетенції Суду ЄС. Важливою особливістю функціонування судової системи в цьому контексті є те, що національні суди зобов'язані керуватися нормами європейського права, які мають пряму дію та пріоритет над нормами національного законодавства.

Як учасник міжнародної системи захисту прав людини, Україна зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів у цій сфері та забезпечувати реалізацію колективних прав, зокрема прав національних меншин і корінних народів. Це відбувається шляхом імплементації міжнародно-правових норм у національне законодавство, їхнього практичного застосування та здійснення контролю за їхнім дотриманням. У разі порушення прав людини держава повинна гарантувати справедливе відшкодування. Водночас приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів у сфері прав людини не означає автоматичного їхнього застосування. Для цього необхідно створити ефективний механізм реалізації та контролю за дотриманням цих норм. Держава має забезпечити всі необхідні гарантії для їхньої дієвої імплементації, адаптованої до європейських вимог.

Останнім часом практика Європейського суду з прав людини привертає увагу багатьох науковців, які досліджують різні галузі знань. Водночас залишається актуальним питання: який вплив практика ЄСПЛ має на формування європейських стандартів? Європейський суд з прав людини (European Court of Human Rights) – це міжнародний суд, який розглядає заяви тільки від осіб, організацій та підприємств, які вважають, що стали потерпілими від порушення прав і свобод, гарантованих Європейською конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод або в Протоколах до неї. Суд розташований у місті Страсбург (Франція). Європейський суд з прав людини посідає ключове місце в Європейській системі та, відповідно до Європейської Конвенції з прав людини, створений для забезпечення зобов'язань, взятих на себе Високими Договірними Сторонами за Конвенцією і Протоколами до неї. Протягом багатьох років Україна займала перше місце серед держав-членів Ради Європи за кількістю справ, які перебували на розгляді в Європейському суді.

Важливу роль у формуванні міжнародно-правових стандартів у сфері прав людини відіграють правові позиції Європейського суду з прав людини. Положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та її протоколів, які є основою європейських стандартів, підлягають тлумаченню Судом, що сприяє їхньому подальшому розвитку та впливає на механізми забезпечення прав людини на державному рівні. Водночас, попри закріплення на міжнародному та національному рівнях фундаментальних європейських цінностей та їхню інтеграцію в систему публічно-правових відносин України, ефективність судового захисту прав людини не завжди відповідає вимогам сучасного суспільства та принципам правової держави. Це підтверджується значною кількістю звернень українських громадян до Європейського суду з прав людини. Одним із ключових чинників підвищення ефективності державної політики у сфері прав людини є створення дієвого механізму їхнього захисту, узгодженого з європейськими стандартами. Державна політика у сфері прав людини має бути комплексною системою заходів, реалізованих органами публічної влади, включно із судовою гілкою, та спрямованих на гарантування конституційних прав громадян. Рівень захисту прав людини є важливим критерієм ефективності публічного управління, оскільки визначає довіру суспільства до спроможності держави виконувати свої функції на належному рівні. Подальша імплементація європейських стандартів у національну правову систему сприятиме зміцненню державних інституцій, посиленню верховенства права та підвищенню рівня захисту прав людини як у масштабах суспільства загалом, так і кожного громадянина зокрема. Національним судам доцільно активніше посилалися на практику та аналітику Європейського суду з прав

людини під час ухвалення рішень. Це сприятиме зміцненню та розвитку національного механізму захисту прав людини, враховуючи рекомендації та правові позиції ЄСПЛ. Важливо також, щоб громадяни, які звертаються до міжнародних організацій для захисту своїх прав, були обізнані про права, гарантовані Конвенцією. Тому слід приділити особливу увагу проведенню інформаційної роботи серед населення щодо діяльності міжнародних інституцій, зокрема Європейського суду з прав людини. Розуміння суспільством своїх прав і обов'язків є ключовим фактором у зміцненні та вдосконаленні механізмів їхнього захисту на національному рівні. Проблема захисту прав людини стала одним із головних завдань сучасної демократичної держави. ЄСПЛ, як частина міжнародної правової системи, відіграє критичну роль у визначенні загальноприйнятих стандартів у сфері прав людини. ЄСПЛ виконує функцію судового контролю за дотриманням Європейської конвенції з прав людини у країнах Ради Європи.

Висновки. У сучасному світі забезпечення прав людини є ключовим елементом стабільності демократичного поступу, дотримання правопорядку та міжнародного визнання держави. Хоча існує розгалужена система міжнародно-правових документів, самих лише міжнародних механізмів недостатньо для гарантування ефективного захисту прав людини через відмінності у підходах на національному рівні. Відтак, міжнародне право має насамперед встановлювати загальноприйняті стандарти, а їхнє втілення безпосередньо залежить від функціонування національних правових систем.

Підсумовуючи проведене дослідження, слід зазначити, що головним завданням Європейського суду з прав людини є забезпечення контролю за дотриманням положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року державами-учасницями. Оскільки ця Конвенція та її Протоколи є міжнародними договорами, ратифікованими Україною, вони стали невід'ємною частиною національного законодавства. Рішення ЄСПЛ відіграють важливу роль у правозастосовній практиці України, оскільки сприяють удосконаленню механізмів захисту цивільних прав та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Значення практики Суду для судочинства в Україні пояснюється тим, що ЄСПЛ здійснює тлумачення положень Конвенції та її Протоколів у широкому контексті, враховуючи міжнародний досвід і сучасні суспільні трансформації. Це забезпечує актуальність та адаптивність правозастосування. Надійний захист прав людини передбачає наявність ефективної судової гілки влади, політичної рішучості, дієвих соціальних інститутів та активного громадянського суспільства. Високий рівень дотримання прав людини безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість країни, довіру до влади, політичну стабільність і суспільну єдність. Системи захисту прав людини мають бути всеосяжними, охоплюючи як міжнародні, так і національні інструменти, що діють у тісній взаємодії. Чотирирівнева модель забезпечення прав – міжнародний, національний, регіональний та місцевий рівні – дозволяє гнучко й ефективно реагувати на їхні порушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тимошук О.Г. Здобутки та виклики України у питаннях прав людини на шляху до європейської інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 56–59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/10>.
2. Гулевська Г.Ю. Забезпечення права на доступ до правосуддя в умовах воєнного стану: міжнародні стандарти та національна практика. Права людини в період збройних конфліктів: 36. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції присвяч. 25-річчю Національного університету «Одеська юридична академія». Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса. 2022. С. 155–159.
3. Право Ради Європи та практика ЄСПЛ: навч.-метод. посіб. / укл.: В.В. Форманюк, Р.Ф. Харитонов, Ю.Ю. Акіменко, О.В. Пасечник, О.К. Каненберг-Сандул, Т.С. Федорова, Д.О. Гребенюк ; за ред. Х.Н. Бехруза; НУ «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2023. – 120 с. ISBN 978-966-928-866-0.
4. Ленгер Я. Демократія та права людини. *Історико-правовий часопис*, 2 (21), 2023, 31–36. URL: <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2023-2/4>.
5. Баштанник А.Г. Механізм захисту прав і свобод людини у контексті реалізації положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Випуск 1. 2021, С. 29–34. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/355/311>.
6. Статут Ради Європи від 05.05.1949 р. Приєднання від 31.10.1995, підстава – 398/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text.
7. Про Раду Європи – огляд. Рада Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/yerevan/the-coe/about-coe/overview>.

8. Ямельська Х.Ю. Правова природа актів м'якого права органів Ради Європи. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. Серія ПРАВО. Випуск 64. С. 397–402. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.73>.
9. Право Ради Європи та практика ЄСПЛ: навч.-метод. посіб. / укл.: В.В. Форманюк, Р.Ф. Харитонов, Ю.Ю. Акіменко, О.В. Пасечник, О.К. Каненберг-Сандул, Т.С. Федорова, Д.О. Гребенюк; за ред. Х.Н. Бехруза; НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2023. 120 с. ISBN 978-966-928-866-0.
10. Харитонов Р.Ф. Місце Ради Європи в міжнародній системі захисту прав людини. Права людини в період збройних конфліктів: Зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції присвяч. 25-річчю Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.). Одеса. 2022. С. 310–315.
11. Спільна окрема думка суддів Пауер-Форд, Юджівської та Єдерблом. Справа «Мала проти України» (Заява № 4436/07). Рішення Європейського суду з прав людини. Страсбург, від 3 липня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a23#Text.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
13. Добрянський С. Хартія основних прав Європейського Союзу: здобутки та перспективи. *Вісник Львівського університету*. Серія: Юридична. 2014. № 59. С. 9–16.